

**GABRIELA
ADAMEŞTEANU**

**FONTÁNA
DI TREVI**

PRELOŽILA JANA PÁLENÍKOVÁ

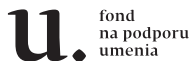

GABRIELA ADAMEȘTEANU

**FONTÁNA
DI TREVI**

**ZELENÝ[®]
KOCÚR**

Z rumunského originálu: Gabriela Adameşteanu *Fontána di Trevi* (Polirom, 2018) preložila Jana Páleníková.

Vydanie publikácie z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia. Tento preklad podporil štipendiom z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.

Support for this publication has been provided by a grant from the Romanian Cultural Institute's Translation and Publication Support program.

Jazyková redakcia: Zuzana Púčeková
Translation © 2023 Jana Páleníková
Redaktorka edície: Renáta Deáková
Copyright © Gabriela Adameşteanu
Slovak edition © 2023 by Vydavateľstvo Zelený kocúr, s.r.o.,
www.zelenykocur.sk
Grafická úprava: Design Amorandi
Návrh obálky: László Nagy

ISBN 978-80-69010-08-6
EAN 9788069010086

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' alebo ukladať vo vyhľadávacom systéme ani byť prenášaná v akejkoľvek forme či akýmkoľvek spôsobom elektronicky, mechanicky, kopírovaním, nahrávaním alebo iným spôsobom rozširovaná bez predchádzajúceho výslovného písomného súhlasu vydavateľa.

Obsah

Lipová aleja	7
Kapitola 1 Petru Arcan	9
Kapitola 2 Claudia Felicia Morarová	34
Kapitola 3 Sorin Olaru	58
Kapitola 4 Sultana Morarová	80
Kapitola 5 Dorina Gaborová	104
Kapitola 6 Aurelian Morar	126
Kapitola 7 Tincuța	150
Kapitola 8 Alina Izvoranová	174
Kapitola 9 Junior	197
Kapitola 10 Harry Fischer	221
Kapitola 11 Život v trojici	246
Kapitola 12 Lekárka bez mena	270
Kapitola 13 Claudiu Morar	294
Kapitola 14 Daniel Izvoranu	319
Kapitola 15 Vila na Ulici kňaznej Ralu	341
Kapitola 16 Caius Branea	361
Kapitola 17 Rafael Branea	385
Kapitola 18 Traian Branea	408
Allée des Tilleuls	429
Kapitola 19 Dvojfarebný život	430

*Raduovi, s ktorým som sa často
pri písaní tejto knihy rozprávala.*

*Sledoval som ho, ako trávi svoj život: môj názor
naňho sa neprestajne menil, ako sa to stáva u tých,
čo nosíme vo svojom srdci. V prípade ostatných
nám stačí, keď ich posudzujeme viac-menej
rovnako a nezvratne.*

Margueritte Yourcenarová: *Hadrianove pamäti*

Lipová aleja

Kapitola 1

Petru Arcan

Pravou rukou som sa načiahla za budíkom na nočnom stolíku, aby som ho zastavila, skôr než sa ozve Petrovo nespokojné šomranie spod vankúša, ktorým si celú noc zakrýva hlavu. Zvuky ho už však nemajú ako vyrušovať, pretože má čoraz slabší sluch, a v Neuvy je také ticho, aké som si nevedela predstaviť, kým sme ta neprišli. Nič mu však nevyčítam, ten zvyk si vypestoval v internátoch páchnucich obnosenými šatami a len keddy-tedy umytými telami, kde býval odmalička; v tomto našom druhom živote sa usilujem akceptovať, že aj v takom lakomom mužovi ako on sa ukrýva dieťa bez detstva.

Ruka šmátra v prázdne, nijaký budík, nijaký nočný stolík, namiesto Petrovho tela obťažkaného spánkom a rokmi narazím na stenu, *mince!* Pamäť sa obnovuje s nástupom neznámej vône izby: som v Bukurešti, v byte mojich priateľov Sultany a Aureliana Morarovcov na Lipovej aleji. Včera večer, keď som s Petrom telefonovala, práve užil tabletky a počula som, ako zíva, tu je o hodinu viac, ale koľko je vlastne? Nemám to ako zistiť. Počujem, že do okien plieska hustý dážď a cez lilavú záclonu a fialový zá-

ves – obľúbené farby Claudie, oprávnenej obyvateľky tejto izby – vniká dnu sivé svetlo svitania.

Claudia je jediné dieťa Morarovcov. Keď sa kvôli dedičstvu po mojich strýkoch chystám na cestu do Rumunska, najprv sa opýtam Sultany, či je dcérina izba voľná, a až potom si cez internet kúpim letenku.

„Pravdaže je voľná, čo sa toľko vypytuješ?“

Zakaždým mám pocit, že sa núti, aby jej hlas znel prirodzene. Koľko je to už rokov, čo Claudia neprekročila prah bytu? Sedem? Viac?

Oči mám zlepené od spánku a zdá sa mi, že v zrkadle z muranského krištáľu, vsadenom do čierneho rámu vykladaného perleťou, sa niečo hýbe. Možno je to ostrá líščia tvárička a kostnaté telo anorektickej tínedžerky Claudie, ktorá takto vyzerala, než sa vydala na svoju slávnu cestu za zahraničnými štipendiami. A možno je to moja vosková tvár s fialovými kruhmi pod očami, ktorú som nespoznala, keď ma sem Morarovci na trabante priviezli z nemocnice. Pri každom otrase som zatínala zuby, aby mi z úst neunikol ston, ale najhroznejšie bolo vyjsť hore schodmi, výťah nechodil – bežne sa takto šetrilo elektrinou. Vliekla som sa tak, že som pevne zvierala zábradlie a oni dvaja ma odzadu tlačili, až som sa ocitla pred benátskym zrkadlom, ktoré vtedy trónilo v hale.

Nie Sultana, ktorá všetko vidí, ale Aurelian, ktorý chodí s hlavou v oblakoch, pochopil, prečo som pred ním zastala ako prikovaná.

„No tak, Lety, sama sa budeš čudovať, ako rýchlo sa zotavíš,“ potľapkával ma po pleci.

A naozaj, iba v tom zrkadle, ktoré vydržalo všetky stá-hovania Morarovcov z vily na Ceste Ťerbanu Vodú až po Lipovú aleju, by som znovu objavila svoj vtedajší zhrozený pohľad.

Od mojej emigrácie prešlo tridsať rokov, často však počúvam, že tie roky na mne nevidieť. Nosím svätožiariu človeka, ktorý prichádza zvonka, iný *look*, ako vravieva Daniel, synovec Morarovcov, môj „profesor“ rumunskej angličtiny. Zlatý melír a *anti-aging* krémy mi osviežujú pleť, belasé a zelené šáliky zvýrazňujú farbu mojich očí, kolagén udržiava pružnosť pokožky a syntetické hormóny vlhkú vagínu. Na klinike, kde pracujem, ma zbavili ovisnutej pokožky na krku. Kufre mám plné značkových šiat a topánok, ktoré si kupujem v prvý deň zliav. Nenápadne sa maľujem, nenápadnú mám aj bižutériu. Aj bez pravidelných hyalurónových a botoxových injekcií vyzerám inak ako moje tunajšie bývalé kolegyne, pretože mám dostatok peňazí aj vôle, aby som sa o seba starala. Zo stravy som vylúčila maslo a cukor, som lakto-vegetariánka, už nefajčím, plávam, hrávam tenis a keď nemám fitnes, jogu, pilates alebo Qi Gong, pokúšam sa trénovať chôdzu aj depresívneho Petra. Som to, čo jem, som taká, ako vyzerám – víťazka. A denne si ako mantru opakujem, že som iná osoba než tá, čo tancovala nahá so svojím kolegom z práce Sorinom Olarom v garsónke jeho priateľa Florinela.

Z vankúša nadvihnem olovenú hlavu, ostré šípky mi prepichujú šiju, spánky. Spomenula som si na tmavé chodby Budovy, ako som tam tápala, keď som hľadala Sorina. Po-

sadnutosť vtedajších čias: priblížiť sa k nemu akoby náhodou, ako ma to naučil, aby mi povedal, kde sa stretneme. Panický strach, že nás niekto uvidí, ako si vymieňame lístočky ukryté v knižkách, roztrasené nohy, krv, ktorá ohlušujúco búši v spánkoch. A znovu ten sen, ktorý sa mi vracia, zakaždým keď sem prídem. Čoraz obohranejšia platňa, ktorá ohlasuje migrénu.

Musím znovu zaspať, aby som nestratila istotu pohľadu, čo som získala *tam*. Moja sebadôvera je založená na viere, ktorú podporuje moja psychoterapeutka Aurélie, že som iná osoba než tá, čo sa potajme schádzala so Sorinom. Bezsenné noci ma však ničia, aj dnes potrebujem jasnú myseľ, aby som pochopila, prečo sa Junior zbavil nášho starého advokáta Macoveia a vnucuje mi nejakého nového.

Junior je prezývka, ktorú dal Petru môjmu nevlastnému bratovi Caiusovi Braneovi ml., aby si ho nemýlili so strýkom Caiusom Braneom, s tým, čo zanechal „masťné dedičstvo“, ako ho opisoval Macovei.

Ležím na chrbte, oči mám zavreté, dlane vyvrátené dohora, aby sa mi uvoľnil každý sval, a pokúšam sa predstaviť si sviežo zelený hrčovitý strom na pozadí belasej oblohy. Stále som však na tmavozelenej chodbe Budovy a v jasnom svetle vidím Sorina. Má spomalené pohyby, zvráskavenú pokožku, starecké škvrny na lícných kostiach a na čele zvýšenom o rednúce vlasy. Má šesťdesiat, možno aj viac, nestratil však vľúdnosť, je to môj Sorin, cítim tieň jeho vysokej postavy, ako keď som tancovala v garsónke

priateľa Florinela, krehká, chránená jeho veľkým telom. A som uvoľnená, aby všetci okolo mňa uverili, že som zabudla na minulosť. Takto sa správam, takto rozprávam, takto sa smejem; ako neisto sa však cíti ten, čo neustále klame. Čo sa klame?

Nie! Zabudla som na minulosť, pretože sľúbim, že prídem na Dorininu oslavu: na zabíjačku s jaterničkami, krvavničkami a mäskom naloženým v masti, s tlačenkou a čerstvými klobáskami, s fľašami cujky a demižónmi samorodáka. To všetko dovezú jej šikovní rodičia z dediny. Tradičná oslava v inštitúcii, kde každý pozná každého, každú skrytú slabosť, a kde si vždy všetci otierajú ústa o neprítomných. Sorin počúva, usmieva sa, napokon prejaví svoj zmysel pre fair-play:

„No tak, to nie je pekné. Prestaňte už ohovárať!“

Oslava ma nezaujíma, len sa s ním chcem stretnúť ako voľakedy. Vzdialili sme sa od ostatných a šepkáme si, čo keby sme sa po takom dlhom čase porozprávali? On navrhol stretnutie, ako keby mi čítal myšlienky. Vytiahne si vtedajší diár a starostlivo si poznačí adresu Lipová aleja č. 77, blok 1, vchod A, byt 22. Adresu rodiny Morarovcov poznám aj vo sne, veď ju hovorím aj teraz, v spánku.

Spím, alebo bdiem? A bol to prejav slabosti, keď som súhlasila, aby sme sa stretli ako voľakedy? Nie, naopak: Ak som sa na to odhodlala, znamená to, že som sa oslobodila od minulosti. Alebo že sa od nej nikdy neoslobodím.

Dorina v nemožných šatách a s nakrátko ostrihanými pričapenými vlasmi na nás uprene hľadí, ale pritom sa smeje a úspešne hrá úlohu dvorného šaša. Šaša z alžbetínskeho divadla, ktorý vyslovuje nepríjemnú pravdu. Drsné žarty Doriny na vlastnú adresu – že je škaredá, že nemá

úspech u mužov, že trpí samotou a že sa chce vydať – mi lútostivo zvierajú srdce.

Vo sne viem, že sa jej podarilo zobrať mi Sorina. Telefonuje mi z pracovne, je veľmi zaneprázdnený, navyše Dorina má narodeniny, „ale najprv zájdem k tebe, veď som ti to sľúbil, Lety!“ A naozaj prišiel, je tu! Vyzlečieme sa a rýchlo vlezeme do postele, všetko vidím zhora, ako keby som bola kamera umiestnená na strope. Spod paplóna vykúkajú iba naše mladé hlavy, až na to, že sme traja! Vedľa Sorina sa blýskajú Dorinine mäsožravé zuby.

„Sľúbila som, že ti prinesiem darček! A slovo som dodržala, tu je!“ smeje sa.

Vyskočím z postele a nervózne hádzem na seba šaty.

„Ako si mi to mohol urobiť?“ ziapem.

„Nevedel som si pomôcť, veď som ti vravel, že má dnes narodeniny!“

Jeho smiech zamrzol, je to ten istý Sorin, akého som poznala.

„Odídem z tejto izby! Znovu odídem z tvojho života! Z tohto hlúpeho sna! Tentokrát navždy!“ kričím naňho. „A zapamätaj si, s tebou nič nemám,“ poviem Dorine, ktorá sa priateľsky na mňa usmieva vedľa Sorina.

Prečo som sa zobudila, aby som jej to povedala? Možno vôbec chápať, aká je Dorina? Keď prišla ako členka strany, do ktorej vstúpila na fakulte už ako študentka, bolo vidieť, že má skúsenosti so straníckym životom a rýchlo sa stala súčasťou riaditeľkinej kamarily. Všade sa dostala, a tak sme sa aj my dozvedali, čo sa robí za zatvorenými

dverami. Zostavovala telegramy Ceaușescovi, ale po pracovniach roznášala politické vtipy. Súcitila s každým, kto dostal obálku v dôsledku reštruktúracie inštitúcie, hoci sama bola členkou skupiny, ktorá rozhodovala o tom, kto odíde a kto ostane. Všetci hovoria, že aké súce dievča je tá Dorina Gaborová, že aj my máme svojho človeka tam, medzi zlými šéfmi. Dorina, moja oddaná priateľka. Sorinova oddaná priateľka.

„Ja som oportunistka,“ zasmiala sa provokatívne a ako obvykle som nevedela, či žartuje, alebo hovorí vážne.

Precitnem, keď mi zvonenie spretrhá jemný závoj spánku. Sluch je zmätený, pretože musí identifikovať zvuky cudzieho miesta. Začudovane sa prehadzujem, ale nenáčiahnem sa za budíkom, aby som ho zastavila, spomenula som si, kde som. Krvavosivé svetlo ma navádza, aby som ešte ostala v posteli, dnes ma čaká predsa toľko chodenia! Musím zistiť, v akom stave je vila na Ulici kňaznej Ralu, kde býval Caius Branea v štyridsiatych rokoch, stretnúť sa s Juniorom a s novým advokátom v Brasserie v parku Herăstrău, ísť s Danielom za nejakým vydavateľom.

Koľko môže byť hodín? Nikde nevidím fosforeskujúce ručičky, nepočujem tikot. Claudiina izba má steny pokryté zarámovanými fotografiami, pôsobí ako obrovský herbár, v ktorom je vylisované jej detstvo a ožíva iba v snoch jej taliansko-amerických nocí. Čo ma to vlastne zobudilo, neviditeľný budík alebo telefón? Počúvam vzdialený hluk ulice a okružle dažďové kvapky, čo bijú do okien, a pokúšam sa striasť frustrácie: Keby ten prekliaty budík neza-

zvonil, mohla som sa ešte rozprávať so Sorinom, hoci len vo sne.

Ale načo by mi to ešte bolo, hovoriť s tým neznámym mužom? Nepoznala som ho ani v mladosti, keď sme sa potajme celé roky milovali. Neskôr som menila milencov, zamestnania, krajiny a celý ten čas som si naňho nepomyslela. Pretiahnem sa, zívnem, bolesť hlavy zmizla, ale aké zvláštne! V jednom zákutí môjho mozgu prežíva nedotknutá, nevyrovnaná bytosť, akou som kedysi bola, a ktorá, celá vzrušená, ešte stále túži ísť do postele so Sorinom. Vymretý druh hmyzu, ktorý pulzuje ako živý v priezračnej jantárovej kvapke. Lenže v druhom zákutí mysle sídli rozumná bytosť, tuším aj to som ja. Ona vymyslela príbeh zo sna, aby ma upozornila, že zo Sorina je už len vysušená koža mladého muža, ktorého som kedysi milovala. A hoci sa rany po zradách vracajú ako reumatické bolesti pri zmene počasia, všetko znehybnelo v tú noc, keď sme sa rozišli, a tak nikdy nespoznám odpovede na otázky nepoložené v správnom čase.

Zahanbujúca túžba byť so Sorinom sa rozplynula, ale stále vo mne hľadá minulosť: keď sa sem vraciam, zakaždým sa ma zmocní pamäť zeme – výraz, ktorý s obľubou používa Petru.

Keď ešte žil v Rumunsku a zúrila a hromžila, že jeho kariéru zablokoval môj rodinný spis, nepočula som ho často.

Len čo profesor Stan, jeden z ťažkých kalibrov na fakulte so solídnym politickým krytím, odišiel do dôchodku, Petrovi zobrali poetiku literárneho štrukturalizmu, pred-

nášku inšpirovanú tézami Romana Jacobsona, s ktorým sa stretol na jednom romanistickom kolokviu v ústave. Ponechali mu semináre zamerané na textovú analýzu, čo robili všetci. Do vedeckého časopisu nastúpil nový riaditeľ, ktorý nechcel ani počuť o Hjelmsovovi, Greimasovi, Todorovi, Kristeve a „celej tej utečeneckej šľachte“, a pri každej slávnostnej príležitosti spieval ódy na Ceaușesca.

Aj profesor Stan sa celý život podpisoval pod povinné jazdy – ako sám označoval články venované postupne Stalinovi, strane a Ceaușescovi –, ale len v straníckom denníku *Scântea*; časopis udržal čistý.

Petru ako tajomník redakcie sa po jeho odchode pokúšal udržať rovnakú líniu. Napísal úvodník na nejakú politickú tému, pod ktorý sa však nepodpísal, a na začiatku aj na konci uviedol nejaký Ceaușescov citát. Po mesiaci mu nový riaditeľ sucho oznámil, že obmieňa redakčný tím, a jeho meno zmizlo z tiráže. Približne v tom istom čase mu zobrali aj reláciu v rozhlase, čo bol, ako sa mi postáľovalo, ďalší prejav nemilosti. Sorin mi však povedal, že boli zrušené všetky kultúrne relácie a televízny program sa zredukoval len na tri hodiny – na Televízne noviny venované prezidentskému páru. Keďže som celý čas myslela iba na Sorina, nevšimla som si, že z Petra sa stal obyčajný asistent, ktorého by mohli pri prvej reštruktúracii z katedry vykopnúť. Neuznali mu ani doktorát: Pýšil sa pochvalami, akých sa mu dostalo pri obhajobe práce, takže sa ho zmocnila ozajstná zúrivosť, keď mu ho nepotvrdili, pretože nezískal súhlas strany. Zatrpknuto čakal odpoveď na žiadosti, ktoré písal spolu s ostatnými rovnako neuznanými doktorandmi. A večer ako zmyslov zbavený ladil Slobodnú Európu.

„To vám vyhovuje, hrať sa na hrdinov, platených a strážených Američanmi!“ šomral z času na čas.

Rýchlo vypol rádio, vzal fľašu albánskeho vína a pobral sa do spálne. „Ty nejdeš?“ prehodil cez plece. „Idem, idem,“ sľubovala som, ale hľadala som si po byte robotu, aby som si mohla ľahnúť neskôr a sama na pohovku v hale.

Iba Petru vie, ako sa mu napokon podarilo vybaviť si pas na konferenciu do Ženevy, odkiaľ sa už nevrátil. Posledné zamestnanie, po akom by túžil, bola Slobodná Európa. Keď však na to prišlo, zdalo sa mu, že sa naňho usmialo šťastie. Nemohol sa preukázať doktorátom, nemal články v medzinárodných časopisoch, ba ani len známosti na univerzitách. Stal sa strážnikom v akejsi garáži, kde aj umýval autá.

Záchrana prišla od jedného bývalého študenta, stretol sa s ním čírou náhodou a ten ho požiadal, aby ho zastúpil v americkom rádiu, pretože mal ísť do nemocnice na nejaké vyšetrenie.

„To je iné povolanie, nehodím sa naň,“ mrmlal.

„Nebojte sa, pán profesor, nechám vám pripravené relácie! Veď som počúval vašu reláciu v Rumunskom rozhlase! Príbeh slov! Ako zvučka bol Čajkovského klavírny koncert, však?“

Ten muž bol optimista, ale pri vyšetrení mu zistili nádor na pľúcach. Operovali ho a Petru ho celý čas zastupoval. Nešťastie iného môže byť tvojou záchranou, povedal by človek, ktorý nevie, čo bolo ďalej.

Keď sme sa znovu stretli v Mníchove, mali sme po päťdesiatke a Petru už nedúfal, že by sa mohol dostať na niektorú západnú univerzitu. V Nemecku si uvedomil, že štrukturalizmus vyšiel z módy a jeho vedomosti majú medzery. Zmieril sa s postavením novinára na voľnej nohe, plateného podľa množstva vyrobeného textu, v podstate vyplňal medzery vo vysielacom čase, mal zmluvu na dobu určitú a skromné zdravotné poistenie. Bol však uznávaný a mňa ubezpečoval, že veci sa vyvinú v jeho prospech, keď príde súhlas z Human Resources na defintívu! V jeho hlase som počula slabý zvyšok niekdajšieho fanfarónstva.

Nadálej prahol po univerzitnom svete a ešte aj dnes hromží a nadáva na tých, čo neodpovedali na jeho zúfale telefonáty, keď bol v táboroch v Latine, v Zirndorfe.

„Čo som mal podľa teba, Letiția, urobiť, keď moje motivačné listy s podrobným životopisom, ktoré som poslal na štyristo univerzít, tam skončili v koši? Hladoval som, aby som mal na poštovné! Bývalí trockisti, bývalí maoisti neboli schopní pochopiť, že človeku môžu neuznať doktorát *summa cum laude* len preto, že Ceaușescu v priebehu jednej noci zmenil zákon! Ešte aj dnes, po páde Múra, ti povedia, že to nebol komunizmus, ktorému oni verili a niektorí ešte chcú veriť! Takto zahodili všetky moje roky, čo som prežil v Rumunsku!“

Dostáva za ne dôchodok 265 eur, ale to som musela prísť a vybaviť mu všetky papiere ja, pretože on odmietol vkročiť na rumunské územie.

